

Koolijuht hariduspoliitikas

Kui hariduselu põhiküsimus on õpetajate palgaprobleem, siis on midagi tõsiselt viltu. Palk on kahtlemata tähtis, aga praeguse seisuga ei ole asi ometi nii hull, et raha varjutaks kõik muu. Olulisemad on hariduse sisu ja struktuuri küsimused.

Raha palga maksmiseks on siiski olemas, ükskõik kui palju vastu väidetak. Ministeerium on saanud maakondadesse veelkordse selgituse selle kohta, kuidas raha jaotada, samuti nõutakse selgitust senise jagamisviisi kohta. Kui milleski probleem on, siis selles, et kõigile kõige paremat soovivad koolijuhid on möödunud aasta lõpul palkade korrigeerimisel liigset loovust ilmutanud. Kui keelule vaatamata ülearu on makstud, siis väheneb palgasumma korra jaluleseadmisel tööpoolest. Loomulikult ei saa süüdistada kõiki koolijuhte, aga ega kõik ei hädalda ka.

Hariduselu normaalse arengu teele püstitab takistusi koolijuhtide ähmane staatus. Kahjuks on koolijuhid jäänud väljapoole avaliku teenistuse seaduse kohaldamisringi — ehkki tegemist on kohaliku võimu tahte järgi täidetavate ametikohtadega. Tekkinud on kummaline olukord, kus koolijuhid käituvad tavalise töövõtjana, mitte töandja esindajana asutuses, mida nad juhivad. Kuidas muidu seletada seda, et näiteks palgaläbirääkimistel istuvad koolijuhid ametiühingute gelastega samal pool lauda ja vastandavad ennast ministeeriumile ning laiemalt neile, kelle huvide esindamise eest neile õigupoolest palka makstaksegi.

Direktori ülesanne on esmajärjekorras realiseerida oma asutuses riiklikku hariduspoliitikat (siinkohal hüüatab protestimeelne

koolijuht: aga meil ju puudub riiklik hariduspoliitika. Väide on sügavalt ekslik, sest ilma riikliku hariduspoliitikata ei saaks töötada ükski kool, v.a ehk erakoolid, milles antav aga ei leiaks samuti mingit ametlikku tunnustamist. Või kujutatakse ehk ette, et direktor maksab kooli ülalpidamiskulud oma taskust, rääkimata siis õppekava väljamõlemisest!)

Ma ei väida, et ministeeriumil oleks alati õigus, ükski retsept ei ole nii universaalne, et ta igal konkreetsel juhul sobiv oleks. Sellisel juhul tuleb kahtlemata isiklikku initsiatiivi üles näidata ja korrektiive teha, peajoonelt siiski kõrvale kaldumata. Aga ette kirjutatud poliitikale risti vastupidine käitumine peaks koolijuhi ametikohal töötamise võimatuks tegema.

Uusn, et küsimus on lahendatav seadusmuudatuse abil, mille haridusministeerium parlamendile ette panna kavatseb. Selle kohaselt tuleb avaliku teenistuse seadust kohaldada ka riigi ja omavalitsuse eelarvest finantseeritavate asutuste juhtidele. Seadus annab terve rea eeliseid, millega peaks väga rahul oldama, seab aga ka hulga kohustusi ja võimaldab täpsemalt kontrollida ametisse sobivust.

Kooli juhtimine on vastutusrikas amet —

kui seda tehakse tuju järgi, võib see oluliselt kahjustada ühiskonda tervikuna. Siin pole mingit vahet ministeeriumis või kohalikus omavalitsuses töötavate inimestega. Nende puhul ei ole kombeks vaidlustada kõrgemalt poolt tulevaid juhtnõure, küll aga peetakse normaalseks, et direktor on ise küllalt tark otsustama, kas haridusministeeriumist lähtuv on hea või halb ja kas korraldusi täita või mitte. Nii jõuamegi absurdini — kui kooli füüsikaõpetajale juhtumisi ei meeldi Newtoni seadused, õpetab ta lastele, et tegelikult neid polegi olemas ja inimesed püsivad maapinna küljes kinni erilise liimaine tõttu, mida jalatallad eritavad. Vaevalt selline tarkus ühiskonnale meele järgi on.

Avalikku teenistusse astumine on inimese vabatahtlik valik ja otsus, mis tähendab teadlikku loobumist teatud õigustest. Kui see ei meeldi, on mõistlik mõni teine amet valida. Eelpool öeldu ei tähenda pimedat allumist ja käsutäitmist. Demokraatia aga kehtestab kindlad mängureeglid, mille järgi oma seisukohti ja tahet realiseeritakse. Ja ta ei jäta kuskile täielikku tühimikku. Niisiis ei saa rääkida ka hariduspoliitika olematusest — ta on olemas. Koolijuhi ülesanne on seda koolis rakendada ning oma meelsust ja vastumeelsust demonstreerida järgmistel valimistel, üldistel ja üheaegsetel, kus pakutakse võimalust valida olemasolevatest parim. Seni tuleb tegutseda avaliku teenistuja ametivande parimas vaimus: "...olla ustav Eesti põhiseaduslikule korrale ning kohusetundlikult ja täpselt täita ülesandeid, milleks usaldatud amet kohustab."

Kaarel Tarand on haridusministri nõunik avalike suhete alal.

EPL 1996, 7. III